

Herinnering

1 november 2020

Voorgangers: Henk Baars (overweging) en Hans Opschoor

Welkom aan U hier in de Bethel, en aan U die ons via Livestream volgt, Welkom in deze viering van de HD. Een heel speciaal welkom aan Gulmira Issabekova, onze nieuwe pianiste, die hier vandaag voor het eerst is, en naar wij hopen nog lang van zich zal laten horen.

De viering staat in het teken van: Herinnering. We gedenken onze overledenen en stellen hen zo present. Sommige van die herinneringen zijn heel recent. Ik doel op Rinke Agricola en vandaag vooral op Jos van Eijden die ruim een week geleden overleed. Hij was "broeder religieus" en later geassocieerd lid van de congregatie Onbevleete Ontvangenis van de heilige maagd Maria, lid van het koor en van het bestuur van de Haagse Dominicus - onze eerste secretaris; bevlogen en praktisch, trouw en loyaal. Voor hem zal hier vanmorgen een speciale kaars branden.

Inleiding op het thema

Dierbare herinneringen ophalen en met elkaar delen is in alle fases van het leven heel zinnig. Maar het is bij uitstek verrijkend in de laatste levensfase. Misschien stemmen de herinneringen je melancholiek. Ze maken je er immers van bewust dat de momenten waarop verrukking of diepe droefheid ervaren werd, voor altijd in het verleden liggen. Maar zijn het niet juist ook die momenten die het leven en sterven zinvol maken? Persoonlijk herinner ik me het sterven van mijn vader, langzaam en rustig. Het werd tergend traag licht in de vroege ochtend. Ik weet het. Het kan ook met een klap en totaal onverwacht. Dan is de ontredde groot. In die zin is doodgaan nog geen sterven. Ik noem herinneringen een tempel. We staan op heilige grond. Wat typeert dan die herinneringen aan dierbare levenservaringen? Heel vaak zijn ze opvallend klein, ze zijn zintuiglijk. Filmisch bijna. Een traan in iemands gezicht, ergens koffie gedronken met een dierbare, een strandwandeling met een indringend gesprek. Een zonsondergang met een geliefde. Eenmaal herbeleefd in onze herinnering laten ze ons juist ervaren dat we geleefd hebben.

Lezing uit Psalm 90: 4-6,9,10, psalm 102: 4,12, psalm 88: 6, 11-13

Ja, duizend jaar zijn in jouw ogen
als de dag van gisteren, voorbij,
als een wake in de nacht.
Jij laat alles vervliegen, een ochtendslaap,
gras dat s 'morgens opkomt
om s 'avonds te verslinken en te verdorren.
Wij eindigen onze jaren als een zucht,
plotseling worden wij afgemaaid, we vliegen heen .
Ja, mijn dagen eindigen in rook,
Ja mijn dagen eindigen in rook,
mijn beenderen snerken als een haardvuur.
Mijn dagen zijn als een schaduw die voorbij glijdt,
ik verdor als het gras.

Bij de doden ben ik, buiten jouw bereik,
zoals de doorboorden verspreid liggen,
aan wie Jij niet meer denkt,
ze zijn afgehakt van jouw hand.
Doe Jij wonderen aan doden

of staan gevallen op om Jou
te erkennen?
Wordt in het graf jouw gunst verteld,
jouw hechtheid in de verlorenheid?
Wordt in de duisternis jouw
wonderkracht gevoeld,
jouw troost in het land
van verwaarlozing?

Gedachtenis overledenen

De namen worden voorgelezen van overledenen die genoemd zijn door de aanwezigen..

Overweging

Als het einde komt,
En als ik dan bang ben,
Mag ik dan bij jou?

Als het einde komt,
En als ik dan alleen ben,
Mag ik dan bij jou?

Een aangrijpend lied van Claudia de Breij. Als ik het hoor ben ik onmiddellijk in tranen, maar ook bij het horen van sommige liederen van Oosterhuis. Het werkt als een versgesneden ui. Maar ook dikwijls onverwacht als een dolksteek in je hart. Wat is het dat de tranenvloed doet komen? Vaak bevrijdend en als een opluchting, maar soms ook verstikkend en niet tegen te houden. De opeen stapeling van herinnering aan datgene wat voorbij is, de verbeelding van het samenzijn met je geliefde, vriend, vriendin. Hoor de herinnering van Irene. De verbeelding en verdichte herinnering aan vele kostbare momenten, juist die waarvan je je pas na lange tijd realiseert dat ze cruciaal waren voor je volwassenwording bijvoorbeeld of je ouder worden. Het bekijken van oude foto's; ze zijn als afgevallen bladeren van een boom.

'Goedemorgen . U mag uw jas daar ophangen'. Aldus begint de wonderlijke film , After life uit 1998 van Hirokazu Kore-eda, ook de regisseur van Shoplifters. En dan gaat het door. Naam? geboortedatum? enz. 'U zult de situatie wel begrijpen, maar voor de zekerheid leg ik het u nog eens uit. U bent gisteren overleden. Mijn innige deelneming' De bezoekers zijn in een transitzone beland tussen leven en hiernamaals. 'U blijft een week bij ons, en u krijgt allemaal een eigen kamer.' In die week wordt er slechts een ding van hen verwacht. Ze dienen uit hun leven slechts een herinnering te kiezen, de herinnering die hen het meest dierbaar is. Een maal gekozen mogen ze overgaan naar het hiernamaals, waar ze tot in eeuwigheid in die ene herinnering mogen verder leven. Misschien is het wel zo, bij de herinnering aan dat ene wonderbaarlijke moment ervoer je levend te zijn. Als je die herinnering naar boven weet te halen ben je bij wijze van spreken al in de hemel.

Zolang we leven zijn we geconfronteerd met de dood. We zijn niet de eersten die zich veel dingen afvragen. De psalmen lijken er lol in te hebben onze vergankelijkheid nog eens extra in te peperen. Het is bijna pesterig. We eindigen onze jaren als een zucht, plotseling worden we afgemaaid, we vliegen heen. Ik verdor als gras. Het zijn teksten die je ziel dun willen maken en gevoelig, eerbiedig en schroomvol. Velen van ons hebben de ervaring dat het contact met die doodslaag, die je leven zo tekent, je fijngevoeliger kan maken. Dat je in je leven kan voelen waar het stopt met jou. Waar leer je waar je grenzen liggen? Wat is de maat van je levensdagen? Kan ik mijn onvoorstelbare nietigheid in de kosmos verdragen tegenover jou God? Ben ik wel ik? Moet ik niet bevrijd worden van mijn kinderlijke en infantiele godsbeeld?

Doodgaan is vooral afscheid nemen van wie en wat mij lief is. De dood snijdt ons uit elkaar. En dan steeds weer die noodklacht: Waarom? Een vraag die door merg en been gaat, vooral wanneer mensen diep vergroeid zijn met elkaar. Psalm 102: 'Ik lijk een woestijnpelikaan, een uil tussen de ruïnes. Ik kijk om mij heen en zit als een vogel eenzaam op het dak.' Het ergste is misschien nog wel dat ook het contact met de Levende met God aangetast is door de dood. Alles smaakt bitter. Het is alsof ik zand moet eten. Ik voel niks meer voor jou God, je bent een drogbeeld een hersenschim. Het is steeds dat wat je voelt bij het voor het eerst horen van een overlijden. Je wordt gebeld. Rinke, Jos. Het zijn vragen, zo scherp en zo niet te beantwoorden dat ze voelen als een mes in je hart. En dat wordt dan nog eens omgedraaid. Er is een eigenschap van de dood die niet onvermeld mag blijven: de dood maakt onontkoombaar duidelijk dat leven niet te koop is. Hoe rijk je ook bent, je gaat er aan. Knappe koppen, ze verdwijnen in het graf. Engelen, sympathieke mensen, onsympathieke mensen, jong of oud, schurken en weldoeners, allen verdwijnen in dezelfde kuil. En omdat niemand van ons aan de overkant is geweest, kan ook niemand vertellen hoe deze gruwelijke ongelijkheden in Godsnaam worden opgelost. Vast staat alleen dit: geen mens is te koop. Hij is te kostbaar.

We staan voor een ondoorgrondelijk raadsel: Gods gerechtigheid. Daar is ontzaglijk veel over nagedacht en veel over geschreven. Maar als je alle boeken uit hebt, sta je met een mond voltanden. Misschien is die super naaktheid wel het mooiste geschenk van de dood.

Maar de echte dood is persoonlijk. Hij tast mij aan, in mijn lichaam, mijn ziel, mijn relaties, mijn herinneringen, mijn verwachtingen, mijn zelfbesef. Niet een ander, nee mij heeft de dood op het oog. Ik weet niet waar hij mij zal raken. Ik ben weerloos. Dat klinkt droevig en triest, maar er zit ook een andere kant aan. De dood werkt aan mij en neemt mij serieus. Ze wekt vragen in mij waar ik anders niet bij zou komen en die niet te beantwoorden zijn. Ze herinnert mij aan het nu dat ik steeds weer vergeet. Ze opent in mij het besef van genade. Jij dood, relativeert sterk mijn zelf verbeelding. Jij laat mij de grondeloosheid van het bestaan ervaren. Je bent letterlijk ontzagwekkend en een bron van wijsheid. Jij laat mij altijddurend bidden. Hoor jij bij het leven? Waarschijnlijk meer dan ik kan beseffen.

Een ding prent je mij in ieder geval onontkoombaar in: het leven is uniek en onbetaalbaar. Koester het met hart en ziel zolang je leeft.

Planten van de lustrumboom

Wij herinneren ons veel, vandaag. Ook, dat dit jaar de Haagse Dominicus zijn elfde jaar is ingegaan. Die eerste tien jaren geven aanleiding tot dankbaarheid. We willen dit memoreren met het planten van een Lustrumboom in de Bethel-tuin, naast het voor meditatie gereserveerde deel van die tuin. Het is een hulst: symbool van het leven, groen in alle jaargetijden, brenger van licht en warmte – en bessen, niet voor ons maar voor de hoofdgebruikers van de tuin: de vogels. De hulstboom tekent de hoop, waarmee wij als gemeenschap de toekomst ingaan – om te beginnen het volgende decennium.

We hadden de boom dit voorjaar al zullen planten maar toen werden de vieringen gestaakt. Nu, midden in de herfst en op allerzielen is een goed moment om de boom zijn plaats te geven. Het 1,5 m-regime maakt het onmogelijk om daar allen getuige van te zijn, zoals we aanvankelijk hoopten.

De boom wordt zo dadelijk geplant samen met een herinneringsplakette. De boom krijgt zijn eerste gift van water van ons mee. Henk Baars zal daar als voorzitter, namens ons allen getuige van zijn. Onze kijkers kunnen dit volgen via de live stream. Wij blijven hier en zijn in gedachten daarbij. U kunt er na de viering of nog later van genieten.

Voorbeden

Water betekent leven, water betekent dood.
We dorsten naar U God, maar vinden ook het einde in U.
Verzoen ons met onze onrust, ons rusteloos zoeken.
Dat we nog leven in deze tijden, dat we nog dragen,
dat we nog eten.

We gedenken de doden die vallen door verdrinking van vluchtelingen op weg naar Europa.
We gedenken de doden die vallen bij de onophoudelijke terreur. Het gruwelijk fanatisme en de verdwazing van enkelen. Wie zal ze vergeven? Mijn God zie ons aan in de altijd zo eenvoudig te starten spiraal van beledigen, terreur en moord. Laat ons de sleutel vinden om onze agressie en woede te beteugelen. Dat niet aangetast mag worden ons kostbare geloof in een menselijke God.

Bidden we voor onze dierbaren en onszelf.
Zijn als 'hulst' dat haar groen niet verliest.
Sterk als de zee, wij zijn zelf natuur.
We komen op en verdwijnen, maar niets zal ons scheiden van onze geliefden: Zijn jullie er nog?
We verlangen naar jullie, verzoen ons met het altijd weer voelbare gemis.

Amen.